

Державний вищий навчальний заклад
«Донбаський державний педагогічний університет»
Факультет гуманітарної та економічної освіти
Кафедра філософії, історії та соціально-гуманітарних дисциплін

**РОБОЧА НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ІСТОРІЯ УКРАЇНИ І УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ**

**підготовки здобувачів
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 014 середня освіта (за предметними спеціальностями)
за освітньо-професійною програмою середня освіта (Інформатика)
мова навчання українська**

Слов'янськ, 2021 р.

Розробник:

Шалашна Н.М., кандидат історичних наук, доцент кафедри філософії, історії та соціально-гуманітарних дисциплін

Рецензенти:

Швидкий С.М., доктор історичних наук, доцент, проректор ДВНЗ «ДДПУ» з гуманітарної роботи

Біліченко О.Л., доктор наук із соціальних комунікацій, професор, завідувач кафедри української мови та літератури

Робоча програма розглянута і схвалена на засіданні кафедри філософії, історії та соціально-гуманітарних дисциплін

Протокол № 1 від 27 серпня 2021 р.

Завідувач кафедри ~~_____~~ проф. Федь В.А.

Погоджено групою забезпечення спеціальності 014 середня освіта (інформатика)

Керівник групи забезпечення доц. Стьопкін А. В.

Затверджено та рекомендовано до впровадження вченою радою

Державного вищого навчального закладу

«Донбаський державний педагогічний університет»

“28” серпня 2020 р., протокол № 1

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика навчальної дисципліни
	денна форма навчання
Кількість кредитів – 8	Обов'язкова
Загальна кількість годин – 240	Рік підготовки:
	1-й
	Семестр
	1-2-й
Тижневих годин для денної форми навчання: контактних – 4 самостійної роботи здобувача – 4,5	Лекції
	56 год.
	Практичні
	56 год.
	Самостійна робота
	128 год.
	Вид контролю: 1 семестр залік, 2 семестр екзамен

Метою вивчення навчальної дисципліни «Історія України і української культури» є формування у здобувачів усвідомлення цінності захисту незалежності, територіальної цілісності та демократичного устрою України, здатності в процесі практичної діяльності в якості фахівця середньої освіти постійно вирішувати завдання збереження та примноження національної історичної та культурної спадщини.

**2. Матриця компетентностей, програмних результатів навчання, методів навчання, методів контролю з обов'язкової навчальної дисципліни
“Історія України і української культури”**

Компетентності, які формуються з посиланням на шифр відповідно до освітньої програми	Програмні результати навчання з посиланням на шифр відповідно до освітньої програми	Методи навчання	Методи контролю
<p>ЗК1 Здатність діяти відповідально і свідомо на засадах поваги до прав і свобод людини та громадянина; реалізувати свої права і обов'язки; усвідомлювати цінності громадянського суспільства та необхідність його сталого розвитку</p> <p>ЗК2 Здатність виявляти повагу та цінувати українську національну культуру, багатоманітність і мультикультурність у суспільстві; здатність до вираження національної культурної ідентичності, творчого самовираження; здатність зберігати та примножувати культурні та наукові цінності суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області її місця у загальній системі знань; вести здоровий спосіб життя.</p>	<p>ПРН 12</p> <p>Усвідомлює цінність захисту незалежності, територіальної цілісності та демократичного устрою України</p>	<p>Навчальна лекція з елементами проблемного викладу; семінарське заняття із застосуванням частково-пошукового та дослідницького методів та інтерактивних технологій; самостійна робота студентів на платформі дистанційного навчання.</p>	<p>Опитування усне та письмове, тестові контрольні роботи, залік, екзамен.</p>

3. Структура навчальної дисципліни

Назви тем	Кількість годин			
	Денна форма			
	усього	зокрема		
л		п	с.р.	
Тема 1. Теоретичні основи вивчення історії та культури України.	17	4	4	9
Тема 2. Трипільська культура та ранньозалізна доба на землях України.	17	4	4	9
Тема 3. Русь — перша держава східних слов'ян. Королівство Руське в історії Східної Європи.	17	4	4	9
Тема 4. Литовсько-польський період в історії України.	17	4	4	9
Тема 5. Розвиток державності і культури наприкінці XVI – у XVII ст.	17	4	4	9
Тема 6. Гетьманщина, Запоріжжя та Правобережна Україна у XVIII ст.	17	4	4	9
Тема 7. Українські землі наприкінці XVIII – в XIX ст. Процес національно-культурного відродження.	17	4	4	9
Тема 8. Наддніпрянщина та Західна Україна в роки Української Революції 1917-1921 рр.	17	4	4	9
Тема 9. Україна у складі СРСР (1922-1939 рр). Західноукраїнські землі у міжвоєнний період.	17	4	4	9
Тема 10. Україна в Другій світовій війні (1939 – 1945 рр.).	17	4	4	9
Тема 11. УРСР в перші повоєнні десятиліття. Процес десталінізації в Україні.	17	4	4	9
Тема 12. Україна в умовах загострення кризи радянської системи (др. пол. 60-х — пер. пол. 80-х рр. XX ст.).	17	4	4	9
Тема 13. Суверенізація УРСР та відновлення незалежності України (друга половина 80-х — початок 90-х рр. XX ст.).	18	4	4	10
Тема 14. Україна на сучасному етапі.	18	4	4	10
Усього годин:	240	56	56	128

4. Програма навчальної дисципліни

4.1. Теми лекцій

№ з/п	Теми лекцій	Кількість годин
1	Теоретичні основи вивчення історії та культури України. Інформаційно-семіотична концепція культури.	4
2	Найдавніші цивілізації на теренах України. Місце технологій в структурі цивілізації.	4
3	Значення України-Русі для формування української	4

	державно-політичної та культурної своєрідності.	
4	Литовсько-польський період вітчизняної історії як доба активного суспільно-культурного розвитку. Університетська наука як рушійна сила суспільного прогресу.	4
5	Державотворчі й культурні процеси наприкінці XVI – XVII ст. Козацтво як лідер політичного та культурного розвитку України.	4
6	Рух Просвітництва в Європі та форми української державності і культури у XVIII ст.	4
7	Промисловий переворот та технологічні прориви в контексті суспільних змін наприкінці XVIII – в XIX ст., формування модерної української нації.	4
8	Розвиток технологій та зміни форм суспільної організації на порозі модерної доби (кінець XIX — початок XX ст.). Модернізм в культурі.	4
9	Радянська модернізація України: прориви в техніці та науковому розвитку та трагедія особистості й культури.	4
10	Україна в Другій світовій війні (1939 – 1945 рр.): трагедія і героїзм. Роль техніки в сучасних війнах.	4
11	Спроби реформування радянського суспільства в другій половині 50 — першій половині 60-х рр. XX ст. Науково-технічна революція, її значення для суспільного й культурного розвитку.	4
12	Україна в умовах загострення кризи радянської системи (др. пол. 60-х — пер. пол. 80-х рр. XX ст.). Застій як ціна за інтелектуальну несвободу. Дисидентський рух в Україні.	4
13	Суверенізація УРСР та відновлення незалежності України (друга половина 80-х — початок 90-х рр. XX ст.). Відродження національної культури, її нові здобутки в умовах державної незалежності.	4
14	Утвердження незалежної України. Революція Гідності. Сучасна українська культура в контексті світового культурного процесу.	4
	Усього	28

4.2. Теми практичних занять

№ з\п	Назва теми	Кількість годин
1	Національна культура як інформаційне поле здійснення національної історії.	4
2	Роль Трипільської культури та державних утворень ранньозалізного віку в становленні національної культури та державності.	4

3	Київська та Галицько-Волинська держави як основа формування української державності та культури.	4
4	Українські землі у складі Королівства Польського та Великого князівства Литовського. Нові форми економічної та інтелектуальної активності.	4
5	Козацька державність наприкінці XVI – XVII ст. Формування ранньомодерної української нації.	4
6	Збереження суверенітету козацькою елітою та заходи імперського уряду щодо ліквідації козацького самоврядування.	4
7	Модернізація економіки та розвиток техніки як передумова формування модерної української нації наприкінці XVIII – в XIX ст.	4
8	Початок глобалізації світової історії. Україна в Першій світовій війні та революції 1917-1921 рр.	4
9	Сталінська індустріалізація промисловості та колективізація сільського господарства як відповідь на виклики модернізації XX ст.	4
10	Друга світова війна на землях України (1939 – 1945 рр.).	4
11	УРСР в 1950-1960-х рр. XX ст. Процес десталінізації, зміни в економіці та культурі.	4
12	Криза радянської системи доби “застою” та боротьба українських дисидентів за громадянські права і національну культуру.	4
13	Провал політики “перебудови” та перші кроки відновлення незалежності України. Здобутки національної культури в нових історичних умовах.	4
14	Незалежна Україна на початку XXI ст. Революція Гідності. Здобутки української культури.	4
	Усього	28

4.3. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Поняття, структура та функції історичної пам’яті	9
2	Античні міста Північного Причорномор’я в контексті історії української культури.	9
3	Розвиток природничих знань в системі освіти і культури Русі.	9
4	Поширення ідей гуманізму на землях України в XV-XVII ст. Університетська наука як рушійна сила суспільного прогресу.	9
5	Початок формування і господарське освоєння території Слобідської України в XVI – XVII ст. Козацькі традиції	9

	краю.	
6	Слобожанщина у XVIII ст.: суспільний, економічний та культурний розвиток.	9
7	Промисловий розвиток та процеси національно-культурного відродження на Донеччині наприкінці XVIII – у XIX ст.	9
8	Феномен українського модерну в культурі.	9
9	Процеси радянської модернізації на Донбасі.	9
10	Внесок українців у перемогу над нацизмом.	9
11	Феномен українського шістдесятництва.	9
12	Українська Гельсінська Група.	9
13	Відродження української культури в перші роки незалежності.	10
14	Здобутки сучасної української культури.	10
	Усього	128

5. Критерії оцінювання результатів навчання
Шкала оцінювання: національна та накопичувальна 100-бальна

За накопичувальною 100 – бальною шкалою	За національною шкалою	
	для екзамену	для заліку
90 – 100 балів	відмінно	зараховано
89 – 75 балів	добре	
60 – 74 балів	задовільно	
26 – 59 балів	незадовільно	не зараховано
0 – 25 балів	неприйнято	

Розподіл балів, що присвоюються здобувачам, із розподілом за темами
(денна форма навчання):

Тема	Лекції		Практичні заняття		Самостійна робота		Тестування	
	min	max	min	max	min	max	min	max
1	0,5	1	2,5	4	0,5	1	1	1
2	0,5	1	2,5	4	0,5	1	1	1

3	0,5	1	2,5	4	0,5	1	1	1
4	0,5	1	2,5	4	0,5	1	1	1
5	0,5	1	2,5	4	0,5	1	1	1
6	0,5	1	2,5	4	0,5	1	1	1
7	0,5	1	2,5	4	0,5	1	1	1
8	0,5	1	2,5	4	0,5	1	1	1
9	0,5	1	2,5	4	0,5	1	1	1
10	0,5	1	2,5	4	0,5	1	1	1
11	0,5	1	2,5	4	0,5	1	1	1
12	0,5	1	2,5	4	0,5	1		1
13	0,5	1	2,5	4	0,5	2		1
14	0,5	1	2,5	4	0,5	2		1
Разом	7	14	35	56	7	16	11	14

6. Засоби діагностики результатів навчання

Діагностика результатів навчання проводиться з метою оцінки сформованості відповідних компетентностей, теоретичних знань та практичних навичок в комплексі. Система діагностики передбачає послідовність формування результатів навчання, включає вступний, поточний і підсумковий види діагностики. Вступний контроль здійснюється в тестовій формі і передбачає діагностику рівня володіння здобувачами необхідними фактографічними знаннями.

Поточна діагностика сформованості результатів навчання реалізується:

- на практичних заняттях у вигляді оцінки індивідуальних усних відповідей, презентації індивідуальних та групових проектів, участі в дискусії. Застосовуються також методи самооцінки та взаємооцінки з метою розвитку комунікаційних здібностей та критичного мислення.

- під час обговорення результатів самостійної роботи, представлених в формах індивідуальних чи групових навчально-дослідницьких проектів.

- у вигляді формалізованих тестів різноманітної форми.

Підсумкова діагностика результатів навчання передбачає комплексну перевірку сформованості необхідних компетентностей і включає перевірку рівня

володіння необхідними фактографічними знаннями за допомогою формалізованого тесту; діагностику рівня сформованості активної громадянської позиції, усвідомленого ставлення до здобутків національної культури як найвищої цінності за допомогою письмової відповіді на запропоноване проблемне питання; діагностику здатності ідентифікувати причинно-наслідкові зв'язки історичного розвитку суспільства та виокремлювати історичні причини виникнення соціально-економічних проблем в формі самостійного визначення шляхів вирішення конкретної практичної проблеми із професійної діяльності.

Екзаменаційні питання:

1. Сучасні методологічні вимоги до історичних досліджень.
2. Феномен історичної пам'яті, її структура, функції, етапи формування.
3. Трипільська археологічна культура в історії України.
4. Державні утворення ранньозалізного віку на території України.
5. Становлення слов'янського етносу. Слов'яни у I – VI ст. н.е.
6. Русь в цивілізаційному контексті. Візантійські та європейські впливи на формування державності у слов'ян.
7. Хронологія розвитку Русі: етапи становлення державності, централізованої монархії та федеративної державності. Хрещення Русі як цивілізаційний вибір, його значення в сьогоденні.
8. Галицько-Волинське князівство в контексті європейської історії. Основні етапи політичного життя Галицько-Волинської держави.
9. Галицька і Подільська Русь під владою Польщі наприкінці XIV – в першій половині XVI ст.
10. Пошук Великим князівством Литовським власного місця в європейських політичних процесах XIV-XVI ст. та боротьба Русі за збереження суверенітету.
11. Суспільно-політичні та культурні процеси у Великому князівстві Литовському в другій половині XV – першій половині XVI ст. Берестейська унія.
12. Гіпотези про виникнення козацтва, етапи та джерела його формування. Роль Запорозької Січі у формуванні національного ідеалу.
13. Реєстрове козацтво, його соціальний статус. Козацькі повстання XVI –

XVII ст.

14. Національно-визвольна революція 1648-1676 рр. Виборення козацькою Україною незалежності.

15. Загострення геополітичного становища козацької держави. Укладення договору з Росією 1654 р., його історичні наслідки.

16. Українська держава між Польщею і Росією: інтереси сусідів та різні політичні орієнтації козацько-шляхетської еліти. «Руїна» як етап історія та категорія ментальності.

17. Політико-економічне становище Гетьманщини у складі Російської імперії у XVIII ст.

18. Процес ліквідації козацької автономії.

19. Правобережна Україна у XVIII ст. Проблема адекватної історичної оцінки гайдамацького та опришківського руху. Коліївщина.

20. Україна під владою імперій у XIX ст.

21. Форми соціальної опозиції імперському режиму в Україні Наддніпрянській та Галицькій у XIX ст.

22. Процес українського національно-культурного відродження у XIX ст.

23. Модернізація економіки та модернізаційні процеси в соціальній сфері протягом XIX ст.

24. Економічний розвиток українських земель на початку XX ст.

25. Створення і діяльність українських політичних партій на початку XX ст. Суспільно-політичне життя українського суспільства цього періоду.

26. Революція 1905 – 1907 рр.: причини, характер, результати для України.

27. Українська культура початку XX ст. Феномен українського модерну, його видатні представники.

28. Україна в Першій світовій війні.

29. Причини і періодизація революції 1917-1921 рр., її значення для державотворення.

30. Українська Центральна Рада як головний орган управління Україною 1917-1918 рр.

31. Українська держава часів гетьмана П. Скоропадського.
32. Українська Народна Республіка за доби Директорії.
33. Західноукраїнська Народна Республіка. Акт Злуки 22 січня 1919 р.
34. Утворення Української радянської соціалістичної республіки. Умови входу УРСР до Радянського Союзу.
35. Політика «воєнного комунізму» та селянський повстанський рух в Україні.
36. Перехід до нової економічної політики. Специфіка цього процесу для України.
37. Культурні процеси в Україні 20-30-х рр. Рух українізації та «розстріляне відродження».
38. Радянська модернізація України в 30-х рр. Колективізація сільського господарства.
39. Індустріалізація економіки 1925-1939 рр., її наслідки для України.
40. Голод 1932-1933 рр. та масові репресії 30-х рр. Підсумки сталінського керування та проблеми його сучасної інтерпретації.
41. Культурна революція в УРСР 1930-х рр. Особливості радянської культури.
42. Українські землі у складі Румунії, Польщі та Чехословаччини напередодні Другої світової війни.
43. Початок Другої світової війни. Радянсько-німецький договір 1939 р. Приєднання західних українських земель до СРСР.
44. Початок війни між Німеччиною та СРСР та організація оборони країни.
45. Фашистський окупаційний режим в Україні та рух опору.
46. Перелом в ході війни і визволення України. Українське суспільство у 1943—1945 рр.
47. Відбудова і подальший розвиток народного господарства України після Другої світової війни. Голод в Україні 1946-1947 рр. Операція «Вісла».
48. Процес десталінізації, лібералізація суспільно-політичного життя, економічно-соціальні реформи 50-60-х рр.
49. Культурне життя в Україні 50-60-х рр. Феномен українського шістдесятництва.

50. УРСР в 70-80-х рр. Основні причини соціально-політичних та соціально-економічних проблем доби «застою».

51. Дисидентський рух в Україні. Українська Гельсинська група.

52. Спроби КПРС подолання системної кризи. Початок перебудовного процесу.

53. Суверенізація УРСР. Народження незалежної України. Успіхи і труднощі державотворення в Україні 90-х рр.

54. Інтегрування України в європейське та світове співтовариство наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст. Внутрішні політичні проблеми держави та спроби їх вирішення. Революція Гідності.

55. Культурне й духовне життя незалежної України.

7. Рекомендована література

Основна

1. Бойко О.Д. Історія України: підручник. 7-е видання. Київ: Альма-Матер, 2018. 662 с.

2. Бушин М.І., Гуржій О.І. Історія України: підручник для неісторичних спеціальностей вищих навчальних закладів. Черкаси: Український літопис, 2017. 644 с.

3. Борисова О., Климов А. Історія української державності: підручник для вищих навчальних закладів. У 2-х т. Київ: Видавничий дім «КОНДОР», 2018.

4. Шалашна Н.М., Проскурін В.М., Баклашова Т.М. Історія України. Курс лекцій. Частина I (від початків національної історії до кінця ХІХ століття): підручник. Слов'янськ: ДДПУ, 2018. 137 с.

5. Шалашна Н.М., Баклашова Т.М. Культура Південно-Східної України. Курс лекцій. Слов'янськ: ДДПУ. 146 с.

Додаткова

1. Бумблаускас А. та ін. Епоха Вітовта в історії України: 1387-1430. К.: Видавництво "Балтія-Друк", 2020. 208 с.

2. Головка В.В., Якубова Л.Д. Україна і виклики посттоталітарного транзиту (1990–2019) / НАН України, Ін-т історії України. Київ: Академперіодика, 2021. 592 с.
3. Даниленко В. М. Україна в 1985-1991 рр.: остання глава радянської історії. Київ: Інститут історії України, 2018. 278 с.
4. Даниленко В.М. та ін. Україна в епіцентрі протистояння світових систем (1939–1990) / НАН України, Ін-т історії України. Київ: Академперіодика, 2021. 544 с.
5. Єфіменко Г.,Г. та ін. Україна й українці в постімперську добу (1917–1939) / НАН України, Ін-т історії України. – Київ: Академперіодика, 2021. – 620 с.
6. Історія цивілізації. Україна / упоряд. М. Ю. Відейко. Харків: Фоліо, 2019. Т.1: Від кіммерійців до Русі (X ст. до н.е. – IX ст.). 587 с.
7. Климовський С. та ін. Україна: литовська доба (1320-1569). Київ: ТОВ “Балтія-Друк”, 2017. 176 с.
8. Кульчицький С., Міщенко М. Україна на порозі об’єднаної Європи. Київ: Центр Разумкова, 2018. 232 с.
9. Руденко, Р. Г. Нариси соціально-економічної історії України (XIX – початок XX століття): монографія. Харків: ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2018. 282 с.
10. Федака, С. Д. Українські землі у середні віки (860–1569): монографія. – Ужгород: ТИМРАНИ, 2019. 384 с.

8. Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. Інститут історії України НАН <http://history.org.ua>
2. Український Інститут національної пам’яті <http://memory.gov.ua>
3. Голодомор 1932-1933 рр. <http://golodomor.org.ua/>
4. Віртуальний музей ГУЛАГ(у) <http://www.gulag-museum.org.ua>
5. Український центр вивчення Голокосту <http://holocaust.kiev.ua>
6. Електронна бібліотека “Культура України” <https://elib.nlu.org.ua/>

9. Посилання на дистанційний курс

<http://ddpu.edu.ua:9090/moodle/course/view.php?id=2174>